

Metodické listy k výtvarné soutěži Opravdový svět 2014

Vážené učitelky, vážení učitelé,

tyto metodické listy slouží k tomu, aby Vám pomohly při vytváření děl do letošní výtvarné soutěže organizace Adra.

Naleznete zde:

- tipy na aktivity, pomocí kterých se můžete se žáky a studenty tématy soutěže aktivně zabývat;
- odkazy na zajímavé stránky a videa, kde naleznete inspiraci k tématům;
- několik nápadů, jak výtvarná díla zpracovávat včetně ukázek, jak by mohla vypadat.

Aktivity a odkazy jsou v listech seřazené podle stupně školy. Nápady na výtvarné aktivity jsou pohromadě na konci dokumentu.

Přejeme mnoho objevených souvislostí a radost z tvorby

Váš Opravdový svět



1. stupeň ZŠ

Daleká cesta čokolády (15–30 minut)

- Zeptejte se žáků: *Z čeho se vyrábí čokoláda a odkud tyto suroviny pochází?*
- Zeptejte se žáků, kdo všechno by se podle jejich názoru mohl podílet na výrobě čokolády. Nápady zapisujte na tabuli.
- K výrobě čokolády je potřeba kakao, která se získává z kakaových bobů rostoucích na kakaovnících. Ukažte žákům fotografii kakaovníku a kakaového bobu.
(Viz např. zde: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kakaovn%C3%ADk_prav%C3%BD.)
- Významným producentem kakaa je africká Ghana. Podívejte se s žáky na mapu, kde Ghana leží a virtuálně se tam přesuňte.
- S žáky si společně projděte hlavní kroky při získávání kakaa.
 - Z každého žáka se stane kakaové semínko, které se zasadí do země. Symbolicky je zalévejte, okopávejte, sviťte na ně jako Slunce. Žáci postupně rostou, až z nich vyrostou kakaovníky.
 - Žáci sklízí vyrostlé kakaové boby: postupně se natahují a mačetou odsekávají jeden bob (plod) za druhým. Poté plody rozsekávají a vyndávají z nich semena (také se jim říká kakaové boby).
 - Následuje transport do přístavu a dále převoz po moři do Evropy. Žáci buď štafetově přenášejí náklad na hlavě, nebo po skupinách vytvoří „monstrum“, ve kterém převezou náklad společně (např. skupina 4 žáků se musí dotýkat země 4 nohama a 3 rukama).
 - Poslední krok je továrna na čokoládu. Žáci předvádějí míchání kakaového prášku, kakaového másla a přidávají další ingredience (cukr, mléko, příchutě).

Jako inspirace Vám může také posloužit také aktivita **Kakao a lidé za jeho výrobou** z publikace „Přehod' výhybku, nedívej se na svět černobíle“ (str. 53), kterou vydalo Středisko ekologické výchovy SEVER. (Publikace je ke stažení zde:

<http://globalnirozvojevzdelavani.cz/grv-materialy/grv-prakticky.html?download=86>.)

Na výrobě kakaa se v Ghaně a dalších zemích podílí mnoho dětí, které tak nemohou chodit do školy ani si hrát. Jde o tzv. **dětskou práci**, která dětem znemožňuje jejich zdravý rozvoj. Zeptejte se žáků, s jakými pracemi pomáhají doma, nechte zaznít několik zkušeností. Řekněte jim, že v tomto případě se nejedná o dětskou práci (stále mohou chodit do školy, do kroužků, věnovat se svým zálibám).

O dětské práci spojené s čokoládou pojednává např.:

- Web organizace NaZemi (<http://www.nazemi.cz/kakao>), kde k tématu najdete i krátké video (7 minut).
- Film „Temná strana čokolády“ (46 minut). Informace o filmu naleznete zde: <http://www.csfd.cz/film/289970-temna-strana-cokolady/>.

Spojitosť mezi dětskou prací a výrobou čokolády se může stát tématem vašich plakátů nebo komiksů.

2. stupeň ZŠ

Odpovědná spotřeba (40–60 minut)

- Ukažte žákům vybrané produkty (banán, ananas, čokoláda, oděvy), nebo jejich fotografie. Zeptejte se jich: „*Co mají podle vás společného?*“ Nechte účastníky říkat vše, co je napadá, a odpovědi zapisujte na tabuli nebo velký papír.
- Rozdělte žáky do skupin a každé přiřďte jeden produkt. Požádejte je, aby se zamysleli nad celým procesem výroby nebo pěstování tohoto produktu. K tomu jim pomůže zodpovězení následujících otázek (ty můžete předepsat na tabuli nebo velký papír): „*Co všechno je potřeba k výrobě/pěstování dané věci? Kdo všechno se podílel na jeho výrobě/pěstování? Kde byla vyrobena/vypěstována? Jak se dostala k vám?*“
- Skupiny během 10 minut otázky prodiskutují a odpovědi si zapíší na papír. Každá skupina poté během dvou minut představí své odpovědi ostatním.
- Každé skupině rozdejte příběh jejich produktu. Stanovte 5–10 minut na pročtení textu/shlédnutí videa a porovnání s jejich předchozími odpověďmi.

Materiály naleznete zde:

Banán: <http://zaferovebanany.cz/banany>;

Ananas: <http://zaferovebanany.cz/ananasy>;

Čokoláda: <http://www.nazemi.cz/kakao>;

Oděvy: <http://www.nazemi.cz/odevy>, dále video (2 minuty):

<https://www.youtube.com/watch?v=77wEU46Etw> a brožura:

http://www.nazemi.cz/sites/default/files/letak_prac_podminky_140x148_0.pdf.

- Každá skupina na plakát vytvoří příběh jejich produktu obsahující informace, které se dozvěděli a chtěli by je sdílet. Na tvorbu zadejte čas dle potřeby (10–30 minut). Poté si skupiny své plakáty vzájemně představí, mohou si pokládat otázky. Plakáty poslouží jako podklady pro tvorbu fotoreportáže, komiksu nebo posteru na počítači.
- Aktivitu uzavřete reflexí pomocí otázek: „*Co jste zjistili nového? Co vás překvapilo a proč? Co dalšího byste se o těchto věcech rádi dozvěděli?*“

Zdroj: *Buzola – příručka globálního rozvojového vzdělávání nejen pro volný čas (NaZemi, 2011).*

Další inspiraci k tématu odpovědné spotřeby naleznete zde: <http://www.umenivybirat.cz/>.

Světové smetiště

Pro výtvarné zpracování tématu odpadu Vás mohou inspirovat následující stránky a videa:

- Článek: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/cesi-se-uspesne-uci-tridit-elektroodpad>.
- Článek a video (3 minuty) na serveru Rozvojovka: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1446-sodoma-a-gomora-existuji-v-ghane.htm>.
- Film Z popelnice do lednice – lze zdarma objednat zde: <http://www.jedensvet.cz/pit/filmy-materialy/24>.
- Krátký film The Story of Electronics (v AJ):
https://www.youtube.com/watch?v=sW_7i6T_H78.

Chudoba z našeho pohledu

U tématu chudoby můžete hodně čerpat ze zkušeností, pohledů a názorů žáků. Společně diskutujte otázky jako: *Kdo je chudý? Kde žijí chudí lidé? Co chci a co potřebuji? Jaký je v tom rozdíl? Jak se pozná, že je stát bohatý?*

Inspirace k tématu:

- Server Česko proti chudobě: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/>.
- Video TW Botswana (2 minuty): <https://www.youtube.com/watch?v=BgK3cJG7h9Q>.
- Stránky projektu „Proč chudoba?“ nabízí filmy ke zhlédnutí online: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10418848677-proc-chudoba/>.

Střední školy

Fairtrade: aktivita dělení banánu

- Za banán v supermarketu zaplatíme přibližně 5 korun. Kam a ke komu těchto 5 korun putuje? Studenti se rozdělí do 5 skupin, které budou reprezentovat skupiny osob, díky kterým se banán dostal z plantáže až k nám.
- Každá skupina obdrží popis svojí situace.
 - **Pracovník na banánové plantáži.** Vykonává těžkou fyzickou práci 12–14 hodin denně při extrémně vysokých teplotách. Vybírá ty nejlepší banány. Ošetřuje banány – ruce má zničené od dlouhého máčení ve vodě s chemikáliemi. Provádí aplikaci pesticidů a hnojení, která mohou ohrozit jeho zdraví a způsobit rakovinu či jiné nemoci.
 - **Vlastník plantáže.** Platí za drahé pesticidy, pohonné hmoty do práškovacích letadel, stroje a náradí. Pokud některý z jeho banánů nesplňuje evropské normy, musí být vyřazen, a vlastník tím přichází o zisk. Nese náklady v případě, že je sklizeň špatná, nebo když jeho úrodu poničí hurikán či škůdci. Čím více je půda využívaná k pěstování banánů, tím více se vyčerpává a vlastník plantáže musí platit za drahá hnojiva, nebo koupit nová pole.
 - **Vývozce (majitel lodní dopravy).** Kupuje nákladní loď a udržuje je v provozuschopném stavu, což je velmi nákladné. Platí za palivo – jedna cesta mezi Latinskou Amerikou a Evropou může trvat až pět týdnů. Je-li náklad ztracen či poškozen, bude za to muset zaplatit. Na palubě jsou banány uskladněny ve velkých chladničkách, aby se zabránilo jejich zrání. Platí za každou svou loď zakotvenou v přístavu.
 - **Dovozce.** Zajišťuje přepravu banánů kamionem z evropského přístavu do dozrávacích komor a odtud do obchodů. Musí dodržovat slib obchodům, že jim každý týden poskytne určité množství banánů. Platí za dovozní licence do Evropské unie. Dovozeči „potřebují“ velké luxusní kancelářské budovy, které něco stojí. K dozrávání banánů v dozrávacích centrech se používá plyn ethylen, který se musí nakoupit.
 - **Prodejce (obchody a supermarkety).** Platí za stavbu budovy a její vybavení, osvětlení, dopravu, atd. Vyplácí mzdy svým zaměstnancům. Musí dělat výzkumy trhu, přijímat nové nápady, hradit náklady na reklamu, zkrátka udělat vše pro to, aby se tento obchod udržel na trhu. Pokud budou banány poškozeny nebo dorazí přezrálé, zákazníci budou nespokojeni a hrozí, že budou nakupovat jinde.

- V rámci každé skupiny se studenti dohodnou, kolik si myslí, že by z pěti korun za banán připadlo jejich skupině (nezávisle na ostatních). Výsledky запиšte na tabuli.
- Skupiny mezi sebou budou vyjednávat o tom, kolik které skupině připadne. Cílem je, aby součet byl 5 korun. Důležité je, aby zaznělo co nejvíce argumentů od různých skupin. Vyjednávání může trvat více kol.
- Na tabuli запиšte, kolik komu připadá ve skutečnosti v běžném systému, a kolik komu připadá, pokud se jedná o banán Fairtrade.

	Pracovník na plantáži	Vlastník plantáže	Vývozce	Dovozce	Obchody
Běžně	10 haléřů	50 haléřů	1 Kč	1,40 Kč	2 Kč
Fairtrade	70 haléřů	90 haléřů	1 Kč	1,10 Kč	1,50 Kč

- Se studenty si všimněte, že celková cena Fairtrade banánu je o něco vyšší.
- Společně prodiskutujte výhody a nevýhody systému Fairtrade. Informace jsou k dispozici např. zde: http://www.nazemi.cz/sites/default/files/infolist_o_fair_trade_1.pdf nebo zde: <http://www.nazemi.cz/fairtrade>.

Tipy na výtvarné aktivity

Jak vytvořit dobrý komiks

1. Promyslete děj (hlavní zápletku, konec příběhu; navrhnete hlavní linku: úvod – hlavní část – finále).
2. Příběh zasadte do prostředí (promyslete jednotlivé reálie míst příběhu).
3. Vytvořte bodový scénář, zvolte počet oken (promyslete jednotlivé scény, určete počet, tvar a rozložení oken)
4. Načrtněte celý příběh, přidejte textové bubliny, komiks vybarvěte.

Zdroj a podrobnosti: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-casopisy/komiks-4>.

Ukázky komiksů vytvořených žáky a studenty: <http://www.respektneboli.eu/zaci-a-studenti/soutez>.

Videa

Jak by mohlo vypadat video: <https://www.youtube.com/watch?v=Qfe-SKIZpoA>.